

2019 оны 10 дугаар сарын 21
№40/1093/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Их Хурлын
тогтоол**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Монгол Улсын
Үндсэн хуулийн
цэцийн дүгнэлт**

**Бүгд Найрамдах Хятад
Ард Улсын Манжуур хотод
Консулын газар нээн
ажиллуулах тухай**

Журам батлах тухай

**Монгол Улсын засаг захиргаа,
нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний
удирдлагын тухай хуулийн
17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх
заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2
дахь хэсэг Монгол Улсын Үндсэн
хуулийн холбогдох заалтыг
зөрчсөн эсэх маргааныг хянан
шийдвэрлэсэн тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

326.	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Манжуур хотод Консулын газар нээн ажиллуулах тухай	Дугаар 78	1486
327.	Бүгд Найрамдах Беларусь Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай	Дугаар 79	1486
328.	Арабын Нэгдсэн Эмират Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай	Дугаар 80	1487

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

329.	Шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай	Дугаар 157	1487
330.	А.Ганбатыг албан тушаалаас чөлөөлөх тухай	Дугаар 166	1487
331.	Д.Ганзоригийг албан тушаалд томилох тухай	Дугаар 168	1488

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

332.	Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай	Дугаар 214	1488
333.	Журам батлах тухай	Дугаар 220	1500
334.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 227	1505

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

335.	Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 04	1506

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 10 дугаар
сарын 10-ны өдөр

Дугаар 78

Улаанбаатар
хот

Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Манжуур хотод Консулын газар нээн ажиллуулах тухай

Дипломат албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 43¹ дүгээр зүйлийн 43^{1.3} дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Манжуур хотод Монгол Улсын Консулын газар нээн ажиллуулахаар тогтоосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 10 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 79

Улаанбаатар
хот

Бүгд Найрамдах Беларусь Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай

Дипломат албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 43¹ дүгээр зүйлийн 43^{1.3} дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Бүгд Найрамдах Беларусь Улсын нийслэл Минск хотод Монгол Улсын Элчин сайдын яам нээн ажиллуулахаар тогтоосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2019 оны 10 дугаар
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 80

Улаанбаатар
хот

Арабын Нэгдсэн Эмират Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай

Дипломат албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 43¹ дүгээр зүйлийн 43^{1.3} дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Арабын Нэгдсэн Эмират Улсын нийслэл Абу Даби хотод Монгол Улсын Элчин сайдын яам нээн ажиллуулахаар тогтоосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 09 дүгээр
сарын 11-ний өдөр

Дугаар 157

Улаанбаатар
хот

Шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1, 18.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Өндөр насны тэтгэвэр авах насанд хүрсэн шүүгч Доржпаламын Сугарыг Сүхбаатар аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 10 дугаар
сарын 04-ний өдөр

Дугаар 166

Улаанбаатар
хот

А.Ганбатыг албан тушаалаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Цэргийн албаны тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.6 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Эрүүл мэндийн шалтгаанаар үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасан Аюушийн Ганбатыг Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын даргын албан тушаалаас чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 10 дугаар
сарын 04-ний өдөр

Дугаар 168

Улаанбаатар
хот

Д.Ганзоригийг албан тушаалд томилох тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэг, Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.10 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Довчинсүрэнгийн Ганзоригийг Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын даргын албан тушаалд томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 5 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 214

Улаанбаатар
хот

Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн 10.3-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Хүнд үйлдвэрийн хөгжлийн үндэсний хөтөлбөр”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталж, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд Д.Сумъяабазарт даалгасугай.

3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, улсын төсөвт тусгах, гадаад улс, олон улсын байгууллагын зээл, тусламжид хамруулах, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд шийдвэрлэх замаар санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд Д.Сумъяабазар, Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатар нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД
ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД**

Д.СУМЪЯАБАЗАР

Засгийн газрын 2019 оны 214 дүгээр
тогтоолын хавсралт

**ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН ХӨГЖЛИЙН
ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР**

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Монгол Улсын аж үйлдвэрийн салбарын дийлэнх нь уул уурхай, хөдөө аж ахуйн түүхийг эдэд тулгуурласан бөгөөд 2018 оны байдлаар уул уурхайн олборлох, боловсруулах үйлдвэрлэл нь аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэлийн 72 хувь, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 24 хувь, төсвийн орлогын 30 орчим хувийг тус тус бүрдүүлж байна. Түүнчлэн экспортын бүтээгдэхүүний 87 хувийг уул уурхайн бүтээгдэхүүн, үүнээс 90 гаруй хувийг технологийн багтаамжгүй болон нам технологит бүтээгдэхүүн эзэлж байна.

2018 оны жилийн эцсийн урьдчилсан гүйцэтгэлээр аж үйлдвэрийн салбарын нийт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 15.7 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 21 хувиар өсчээ.

Өнөөгийн байдлаар хүнд үйлдвэрлэлийн чиглэлээр 60 гаруй аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа бөгөөд ган туйван, ган бөмбөлөг, катодын зэс, зэс утас, цемент, шохой, тээврийн хэрэгсэл угсрах болон метал хийцийн зарим үйлдвэрүүд ажиллаж байгаа хэдий ч ихэнх үйлдвэрийн түүхийг эд, сэлбэг, хэрэгсэл импортоос хараат, хүний нөөц дутагдалтай, борлуулалт муу, эргэлтийн хөрөнгө дутагдалтай, шинэ техник, технологи, тоног төхөөрөмж нэвтрүүлэх боломж хомс, эрчим хүч, дэд бүтэц, тээвэр ложистикийн нэгдсэн сүлжээ бий болоогүй зэргээс дотоодын үйлдвэрлэгчдийн бүтээгдэхүүн импортын бараатай өрсөлдөх боломж хязгаарлагдмал байна. Иймд дотоодын үйлдвэрлэлийн

борлуулалтыг төрөөс бодлогоор дэмжих, зах зээлийг хамгаалах, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг татахад чиглэсэн эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

Хүнд үйлдвэрийг хөгжүүлэхэд шаардлагатай түүхий эдийн нөөц, түүний олборлолт, экспортын байдал, цаашдын хандлагыг авч үзвэл, 2017 оны байдлаар “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ 640 мянган тонн, “Оюутолгой” ХХК 800 гаруй мянган тонн зэсийн баяжмал олборлон экспортолсон байна. Оюутолгойн ордны гүний уурхай болон Цагаансуваргын зэсийн орд ашиглалтад орсноор зэсийн баяжмалын олборлолт, экспортын хэмжээ 2 дахин нэмэгдэх төлөвтэй байна. Цаашид зэсийн баяжмалын нөөцөд тулгуурлан баяжмалыг боловсруулан нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, цэвэр зэс экспортлогч орон болох боломж байна.

Монгол Улсын алтны олборлолт 2012 онд 2.8 тонн байсан бол 2017 онд 19.8 тонн болж, бараг 7 дахин, төмрийн баяжмалын үйлдвэрлэл 2017 онд 7.7 сая тонн, экспорт 6.3 сая тонн болж тус тус өссөн байна. Түүнчлэн уул уурхай болон барилгын салбарын үйлдвэрлэл эрчимтэй өсч, дотоодын ган бүтээгдэхүүний хэрэгцээ өсөн нэмэгдэж байна. Цаашид төмрийн хүдрийн нөөцөд тулгуурлан дотоодын ган, ширмэн бүтээгдэхүүний хэрэгцээг хангах, улмаар машин, тоног төхөөрөмжийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх шаардлагатай байна.

Газрын тосны эрэл, хайгуулын ажлын үр дүнд 332.6 сая тонн газрын тосны баталгаат нөөц, 43.2 сая тонн ашиглалтын баталгаат нөөцийг тогтоож, Монгол Улсын ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн санд бүртгэсэн байна. Манай улсын шатахууны хангамж гадаад эх үүсвэрээс бүрэн хамааралтай өнөө үед газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг барьж, хэрэгцээгээ хангахаар төлөвлөн ажиллаж байна.

Нүүрсний хувьд хүрэн нүүрсний арвин нөөцтэй, 2017 оны байдлаар геологийн нөөц 173.0 тэрбум тонн, үүнээс ашиглалтын нөөц 37.4 тэрбум тонн бүртгэгдээд байна. Нүүрсний арвин их нөөцөд тулгуурлан нүүрсийг гүн боловсруулах, нүүрснээс байгалийн хий үйлдвэрлэх, химийн үйлдвэрийг хөгжүүлэх боломжтой бөгөөд энэ чиглэлээр томоохон төслүүд хэрэгжихээр байна.

Гэвч манай улсын хүнд үйлдвэрийн талаарх эрхзүй, татварын орчин, бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, борлуулалт болон экспортод тодорхой асуудлууд тулгамдаж байна.

Хүнд үйлдвэрийн томоохон төслүүдийг хэрэгжүүлэх, шинэ үйлдвэрүүдийг барьж байгуулах нь өндөр зардалтай, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа урт байдаг тул тус салбарт гадаад, дотоодын шууд хөрөнгө

оруулалтыг татах болон гадаадын хөнгөлөлттэй зээлд хамааруулах боломжийг бүрдүүлэх үүднээс Засгийн газраас санхүүгийн баталгаа гаргах, дотоодын хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрээр дэмжих шаардлагатай байна.

Одоо ажиллаж байгаа үйлдвэрүүдийн хүчин чадлын ашиглалт хангалтгүй, дотоодын зах зээлийг хамгаалах, дэмпингийн чанартай импортын эсрэг зохицуулалтын механизм бий болоогүй, дэвшилтэт технологи, инноваци нэвтрүүлэх боломж хомс, Монгол Улсын хүнд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл болон экспортын тээвэр, ложистикийн дэд бүтэц бий болоогүй байна.

Хүнд үйлдвэрт шаардлагатай хүний нөөцийг бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшүүлэх, дадлагажуулах арга хэмжээ авч, хүнд үйлдвэрийн томоохон төслүүдийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа суурьшлын бүсүүдэд хөрөнгө оруулалтыг татах, тэдгээрийн дэд бүтцийн барилга байгууламжуудыг барьж байгуулахад төрөөс татварын болон санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх, Монгол Улсын хүнд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний экспортын худалдаанд импортлогч орноос тавьж байгаа тарифын болон тарифын бус хориг саадыг багасгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Иймд Монгол Улсын эдийн засгийн суурь бүтцийг бүрдүүлэх, хүнд үйлдвэрлэлийн салбарт тулгарч буй хүндрэл бэрхшээлийг шийдвэрлэх, тус салбарт хөрөнгө оруулалт татах, нэмүү өртөг шингэсэн эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Хүнд үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулсан болно.

Хүнд үйлдвэрт эхний ээлжинд металлурги, машин байгууламж, газрын тос, нүүрс боловсруулах болон химийн үйлдвэрийг хамруулах бөгөөд цаашид уран, цайр, жонш болон бусад төрлийн эрдсийг боловсруулах үйлдвэрлэлийг үе шаттайгаар байгуулж хөгжүүлэх бэлтгэлийг хангана.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт

2.1. Монгол Улсын эдийн засгийн суурь бүтцийг бүрдүүлэх зорилгоор дэд бүтцийн хөгжил, олон улсын хөгжлийн чиг хандлагатай уялдуулан металлурги, машин байгууламж, газрын тос, нүүрс боловсруулах болон химийн үйлдвэрийг байгуулж хөгжүүлэх, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, байгаль орчинд ээлтэй, дэвшилтэт техник технологийг нэвтрүүлэн нутагшуулах, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, улмаар хүнд үйлдвэрийн салбараас эдийн засагт оруулах үр өгөөжийг дээшлүүлэхэд энэ хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.2. Хөтөлбөрийн зорилгыг хангахын тулд дараахь зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ:

2.2.1. хүнд үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалт болон татварын таатай, тогтвортой эрхзүйн орчинг бий болгох;

2.2.2. гадаад улс орнуудтай хүнд үйлдвэрийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр хамтран ажиллах;

2.2.3. өнгөт төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах бэлтгэлийг хангах, алт цэвэршүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах;

2.2.4. хар төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг дагалдах үйлдвэрүүдийн хамт хөгжүүлэх;

2.2.5. нүүрс гүн боловсруулах болон химийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх;

2.2.6. газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж хөгжүүлэх;

2.2.7. үйлдвэрлэл, технологийн паркийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, металл хийц, машин үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх;

2.2.8. хүнд үйлдвэрийн салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах.

Гурав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

3.1. Хүнд үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалт болон татварын таатай, тогтвортой эрхзүйн орчинг бий болгох зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.1.1. хүнд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, экспортын үйл ажиллагааг уялдуулах, хүнд аж үйлдвэрлэл-худалдаа-хөрөнгө оруулалтын цогц бодлогыг дэмжихэд чиглэсэн Хүнд үйлдвэрийг дэмжих тухай хуулийн төслийг боловсруулах;

3.1.2. хүнд үйлдвэрийн салбарын боловсруулалтын түвшинг ахиулах, үйлдвэрлэл, экспортыг дэмжих зорилгоор Үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хууль, Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хууль болон Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн төслийг боловсруулах;

3.1.3. хүнд үйлдвэрийн томоохон төслүүдийг барьж байгуулахад шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг татахад төр хувь эзэмших, баталгаа гаргах замаар дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.4. хүнд үйлдвэрийн салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад эргэлтийн хөрөнгийн бага хүүтэй зээлийн эх үүсвэрийг шийдвэрлэх зорилгоор дотоод, гадаадын санхүүгийн байгууллагуудтай хамтран шийдвэрлэх арга хэмжээ авах;

3.1.5. хүнд үйлдвэрийн салбарыг бүтээгдэхүүний зах зээл, эрэлт хэрэгцээ, түүхий эдийн нөөцтэй уялдуулж хөгжүүлэх, байгаль орчинд ээлтэй, дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх чиглэлээр холбогдох судалгааг хийх, энэ чиглэлээр гадаадын хөгжлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

3.1.6. гадаад улс орнуудтай байгуулсан худалдаа, эдийн засгийн хэлэлцээрүүдэд хүнд аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний экспортын худалдаанд импортлогч орноос тавьж байгаа тарифын болон тарифын бус хориг саадыг багасгах;

3.1.7. импортыг орлох бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр дотоодын үйлдвэрлэлийн худалдан авалтыг бодлогоор дэмжих, дотоодын зах зээлийг хамгаалах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;

3.1.8. уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн хөгжлийг дэмжих, чадавхыг дээшлүүлэх чиглэлээр олон улсын хөгжлийн байгууллагуудын хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрт хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөрийн арга хэмжээнүүдийг тусган хэрэгжүүлэх, хамтран ажиллах;

3.1.9. хүнд үйлдвэрийн техник, технологийн аудитын механизмыг бий болгох.

3.2. Гадаад улс орнуудтай хүнд үйлдвэрийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр хамтран ажиллах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.2.1. өмнөд бүсийн уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн төслүүдийн эрчим хүчний хэрэгцээг хангах цахилгаан станцыг Тавантолгойн ордыг түшиглэн байгуулах;

3.2.2. Хэрлэн голд урсцын тохируулга хийж, түүнийг алсын зайд дамжуулан ашиглах болон газрын доорх усыг гадаргуугийн устай хослуулан ашиглах боломж нөхцөлийн талаар судалгаа хийж, боломжтой газруудад зураг төсөл зохиох, бүтээн байгуулалтын ажлыг эхлүүлэх;

3.2.3. Тавантолгой-Гашуунсухайт, Тавантолгой-Зүүнбаян, Сайншанд-Хөөт, Хөөт-Бичигт чиглэлийн төмөр зам болон говийн бүсэд хэрэгжүүлэх авто замын төслүүдийг барьж байгуулах;

3.2.4. Тавантолгой болон Зүүн бүсийн нүүрсний ордыг түшиглэн үйлдвэрлэл, технологийн паркийг дэд бүтцийн хамт цогцоор нь байгуулж хөгжүүлэх.

3.3. Өнгөт төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах бэлтгэлийг хангах, алт цэвэршүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.3.1. Эрдэнэт болон Оюутолгой ордыг түшиглэн зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр байгуулах бэлтгэлийг хангаж, зэс экспортлогч орон болох үндэс суурийг тавих;

3.3.2. хүхэрт хийг боловсруулж хүхэр гарган авах технологи болон нүүрсний давхаргын байгалийн хийг ашиглах судалгаа явуулах;

3.3.3. хүхрийн хүчлийг фосфоритын баяжмалд уусгаж, фосфорын бордоо гаргаж авах судалгаа хийх, туршилт явуулах;

3.3.4. зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэрээс гарах хүхэрт хий болон бусад дайвар бүтээгдэхүүнийг боловсруулах үйлдвэрийг байгуулах, байгаль орчны сөрөг нөлөөг багасгах, техник технологийн оновчтой шийдлийг сонгож, хэрэгжүүлэх;

3.3.5. хүхрийн хүчлийг тээвэрлэх, экспортын зах зээлд хүргэх тээвэр-логистикийн сүлжээг байгуулах;

3.3.6. катодын зэс үйлдвэрлэх шинэ үйлдвэрүүдийг ашиглалтад оруулах замаар цэвэр зэсийн үйлдвэрлэлийг тогтвортой нэмэгдүүлэх;

3.3.7. катодын зэсээр эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулж, дотоодын болон гадаад зах зээлд борлуулах;

3.3.8. алт цэвэршүүлэх үндэсний үйлдвэр байгуулах;

3.3.9. молибденийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр, хүхэрт натрийн үйлдвэр зэрэг томоохон үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагааг сэргээн хөгжүүлэх;

3.3.10. зэсийн баяжмал боловсруулах болон алт цэвэршүүлэх үндэсний үйлдвэрийг байгуулахад төр, хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх.

3.4. Хар төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг дагалдах үйлдвэрүүдийн хамт хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.4.1. ган бүтээгдэхүүний дотоодын хэрэгцээг хангах зорилгоор үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, төмрийн хүдрийн боловсруулалтын түвшинг дээшлүүлэх замаар анхдагч хүдрийн экспортын хэмжээг үе шаттайгаар бууруулах;

3.4.2. төмрийн хүдрийг боловсруулах болон гангийн үйлдвэрүүдийн хүчин чадлын ашиглалтыг сайжруулах, техник технологийн түвшинг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах;

3.4.3. ган туйван, ган бөмбөлөг, ган утас зэрэг гол нэрийн бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах;

3.4.4. Орхон болон Дархан-Сэлэнгийн бүсэд хар төмөрлөгийн цогцолборыг дэд бүтцийн хамт байгуулах;

3.4.5. төр-хувийн хэвшлийн хамтарсан кокс, төмөрлөгийн үйлдвэрийн цогцолборыг байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх.

3.5. Нүүрс гүн боловсруулах болон химийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.5.1. гадаад зах зээлийн импортын хэрэгцээ, монгол орны дэд бүтцийн дамжин өнгөрүүлэх чадвар, хөрөнгө оруулалтын өгөөж зэрэг хүчин зүйлүүдийг харгалзан нүүрсний салбарын үйлдвэрлэл, экспортын хэмжээг эрс нэмэгдүүлж, бүс нутгийн нүүрсний томоохон экспортлогч орон болох нөхцөлийг бүрдүүлэх;

3.5.2. Тавантолгойн ордын нүүрсний олборлолт, боловсруулалтыг экспортод чиглэсэн иж бүрэн чиглэлээр хөгжүүлэх;

3.5.3. говийн болон зүүн бүсийн ордуудыг түшиглэн кокс химийн үйлдвэрийг зах зээлийн эрэлт хэрэгцээ, түүхий эдийн нөөц, шинж чанарт тулгуурлан хөгжүүлэх арга хэмжээг авах;

3.5.4. Тавантолгойн ордыг түшиглэн нүүрс-химийн үйлдвэрийг барьж байгуулах;

3.5.5. Нялга-Чойрын дүүргийн нүүрсний ордуудыг түшиглэн нүүрс хийжүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах.

3.6. Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж, хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.6.1. Дорноговь аймагт газрын тос боловсруулж, авто бензин, дизель түлш зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах;

3.6.2. газрын тосоор тогтвортой хангах, нөөц нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн ашиглалтын үеийн хайгуулын ажлыг эрчимжүүлэх;

3.6.3. газрын тосны бүтээгдэхүүний бага оврын үйлдвэрүүдийг бодлогоор дэмжих.

3.7. Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, металл хийц, машин үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.7.1. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын Засвар механикийн үйлдвэрийн хүчин чадлыг өргөтгөх, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх;

3.7.2. металл хийц, машин үйлдвэрлэл, барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөрөнгө оруулалт, санхүү, зээлийн бодлогоор дэмжин хөгжүүлэх;

3.7.3. хүнд үйлдвэрлэлийн чиглэлийн үйлдвэрлэл, технологийн паркуудын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, шинээр парк байгуулах асуудлыг судалж, эдийн засгийн тооцоо, үр өгөөжид үндэслэн дэд бүтцийн хамт цогцоор хөгжүүлэх;

3.7.4. хүнд аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний сорилтын лабораторийн чадавхыг нэмэгдүүлэх;

3.7.5. хүнд үйлдвэрийг цогцоор хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор шаардлагатай дэд бүтэц, тээвэр ложистикийн нэгдсэн сүлжээг бий болгох, эрчим хүчээр тасралтгүй хангахад дэмжлэг үзүүлэх;

3.7.6. хүнд үйлдвэрлэлийн чиглэлээр судалгаа хөгжлийн ажлыг эрчимжүүлж, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний шинэ төрлийг бий болгох, технологийн түвшинг сайжруулах, инновацийг нэвтрүүлэх;

3.7.7. хүнд үйлдвэрийн томоохон төслийг хэрэгжүүлэхэд байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий болон нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх, байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр боловсруулж батлуулах;

3.7.8. хүнд үйлдвэрийн салбарт хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн нөхцөлийг хангах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх.

3.8. Хүнд үйлдвэрийн салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, чадавхжуулах зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.8.1. шинээр баригдах болон одоо ажиллаж байгаа үйлдвэрүүдэд шаардлагатай мэргэжлийн инженер техникийн ажилтнууд, мэргэжилтэй ажиллах хүчний судалгааг гарган системтэй бэлтгэх арга хэмжээ авах;

3.8.2. инженер, техникийн чиглэлээр мэргэжилтэн бэлтгэдэг их, дээд сургуулиуд, политехникийн коллеж, мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төв, мэргэжлийн холбоодтой хамтран ажиллаж, мэргэжилтнүүдийг давтан сургах, мэргэшүүлэх, дадлагажуулах;

3.8.3. ажлын байран дахь болон зайны сургалтаар мэргэжилтэй ажилчдыг сургаж, бэлтгэх тогтолцоог бүрдүүлэх;

3.8.4. боловсруулах үйлдвэрийн нарийн мэргэжлээр өндөр хөгжсөн оронд давтан сургах, туршлага судлуулах, чадавхжуулах;

3.8.5. салбарын мэргэжилтэн бэлтгэх чиглэлээр сургалтын баазыг шинэчлэх, бэхжүүлэх.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа

4.1. Хөтөлбөрийг 2019-2023 онд 5 жилийн хугацаанд дараахь үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

4.1.1. I үе шат: 2019-2020 он;

4.1.2. II үе шат: 2021-2023 он.

Тав. Хөтөлбөрийн үр дүн

5.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр дараахь үр дүнд хүрнэ:

5.1.1. хүнд үйлдвэрийн үйлдвэрлэл, экспортын худалдааны эрх зүй, хөрөнгө оруулалт, татвар, санхүүгийн тогтвортой, таатай орчинг бүрдүүлнэ.

5.1.2. цэвэр зэс, ган бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл нэмэгдэнэ.
5.1.3. газрын тосны бүтээгдэхүүн автобензин, дизель түлшний импорт буурч, гадаад худалдааны тэнцлийн орлого нэмэгдэнэ.

5.1.4. шинэ үйлдвэрүүд нэмэгдэж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл өсөж эдийн засгийн бүтцэд өөрчлөлт орно.

5.1.5. хүнд үйлдвэрийн салбараас улсын болон орон нутгийн төсөвт орох орлого нэмэгдэж, бүс нутгийг хөгжүүлэхэд жинтэй хувь нэмэр оруулна.

Зургаа. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

6.1. Хөтөлбөрийн үр дүнг дараахь шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ:

№	Зорилт	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин, он	Зорилтот түвшин, он	Мэдээллийн эх сурвалж
				2018	2023	
1.	Хүнд үйлдвэрийн эрх зүй, хөрөнгө оруулалт болон татварын таатай, тогтвортой орчинг бий болгох	Шинээр боловсруулж батлуулах хуулийн тоо	Хуулийн тоо	-	2	“Монгол Улсын хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн бодлогын нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ”-2018
2.	Хүнд үйлдвэрийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих чиглэлээр гадаад улс орнуудтай хамтран ажиллаж, үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг уялдуулах	Дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтыг дэмжих	Төслийн тоо	2	4	“Монгол Улсын хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн бодлогын нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ”-2018

3.	Өнгөт төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, зэсийн баяжмал боловсруулах, алт цэвэршүүлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах бэлтгэлийг хангах, үйлдвэрийг байгуулах	Катодын зэс /99,99%	мян.тн	15	25	“Монгол Улсын хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн бодлогын нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ”-2018
		Зэс кабель утас	тн	200	500	
		Цэвэршүүлсэн алт	тн	20	25	
4.	Хар төмөрлөгийн үйлдвэрлэлийг дагалдах үйлдвэрүүдийн хамт хөгжүүлэх	Ган бүтээгдэхүүн	мян.тн	70.0	550.0	Үндэсний аж үйлдвэрийн зөвлөлийн судалгаа-2018
		Ширмэн бүтээгдэхүүн	мян.тн	6.0	20.0	
5.	Нүүрс гүн боловсруулах болон химийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	Тавантолгойн ордыг түшиглэн нүүрс-химийн үйлдвэрийг барьж байгуулах суурь нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна. Нялга-Чойрын дүүргийн нүүрсний ордуудыг түшиглэн нүүрснээс байгалийн нийлэг хий үйлдвэрлэх үйлдвэрийг барьж байгуулах бэлтгэл хангагдсан байна.			“Монгол Улсын хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн бодлогын нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ”-2018	
6.	Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж, хөгжүүлэх	Газрын тосны бүтээгдэхүүн	мян.тн	-	560.0 авто бензин	Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн ТЭЗҮ
				-	670.0 дизель түлш	
				-	107.0 тн шатдаг хий	
7.	Үйлдвэрлэл, технологийн паркийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, металл хийц, машин үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	Шинээр байгуулагдах парк болон үйлдвэрийн тоо		-	5 том үйлдвэр, 5 үйлдвэр техникийн парк, тэдгээрийг дагалдах үйлдвэрүүд	“Монгол Улсын хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн бодлогын нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ”-2018
8.	Хүнд үйлдвэрийн салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, дадлагажуулах	Ажлын байр (шинээр)		-	5000	

Долоо. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэр

7.1. Хөтөлбөрийн санхүүжилтийг дараахь эх үүсвэрээс бүрдүүлнэ.

- 7.1.1. улсын болон орон нутгийн төсөв;
- 7.1.2. гадаадын зээл, тусламж;
- 7.1.3 гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалт;
- 7.1.4 концесс;
- 7.1.5. бусад эх үүсвэр.

Найм. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хийх
хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ

8.1. Геологи, уул уурхай, газрын тос, хүнд үйлдвэр хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд жил бүр хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, шаардлагатай бол хөндлөнгийн үнэлгээ хийлгэх ажлыг зохион байгуулна.

8.2. Геологи, уул уурхай, газрын тос, хүнд үйлдвэр хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүнг жил бүрийн 1 дүгээр улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулна.

8.3. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүгнэлтэд үндэслэн хөтөлбөрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, шалгуур үзүүлэлтэд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 6 дугаар
сарын 5-ны өдөр

Дугаар 220

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.9, 12.12-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Төрийн байгууллагаас төрийн болон бусад байгууллагатай цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцох, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, ашиглах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ журмыг мөрдөж ажиллахыг Тагнуулын ерөнхий газар (Д.Гэрэл), Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар (Б.Баасандорж), Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газар (Б.Чинбат)-т, хэрэгжилтэд нь хяналт тавихыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид тус тус үүрэг болгосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2017 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн 159 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын 2019 оны 220 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГААС ТӨРИЙН БОЛОН БУСАД
БАЙГУУЛЛАГАТАЙ ЦАХИМ ХЭЛБЭРЭЭР МЭДЭЭЛЭЛ
СОЛИЛЦОХ, МЭДЭЭЛЛИЙН САН БҮРДҮҮЛЭХ,
АШИГЛАХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэ журмын зорилго нь төрийн цахим мэдээллийн санг бүрдүүлэх, ашиглах, мэдээллийн сан, мэдээлэл солилцох системийн аюулгүй байдал, найдвартай ажиллагааг хангах, төрийн үйлчилгээг иргэн, байгууллагад цахим хэлбэрээр хүргэхэд оршино.

1.2. Улсын бүртгэлийн байгууллагаас төрийн болон бусад байгууллагатай цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцох, төрийн үйлчилгээг иргэн, хуулийн этгээдэд цахим хэлбэрээр хүргэхэд энэ журмыг баримтална.

1.3. Энэ журамд заасан “мэдээллийн сан”-д улсын бүртгэлийн, хаягийн, газрын кадастрын болон Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 5.3-т заасан төрөлжсөн бүртгэлийн цахим мэдээллийн сан хамаарна.

1.4. Олон төрлийн мэдээллийн систем болон мэдээллийн сангийн эх үүсвэртэй холбогдон ажиллах чадвартай, нийтийн түлхүүрийн дэд бүтэцтэй холбогдсон, байгууллага хооронд цахим мэдээлэл солилцох зориулалт бүхий, аюулгүй байдлыг хангасан, Үндэсний дата төвд байрших “Хур” систем нь мэдээлэл солилцох систем байна.

Хоёр. Мэдээллийн санг бүрдүүлэх

2.1. Мэдээллийн санг холбогдох хууль тогтоомж, төрийн болон бусад байгууллагаас тогтоосон журмын дагуу бүрдүүлж, Үндэсний дата төвд байршуулна.

2.2. Улсын бүртгэлийн байгууллага нь улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн мэдээллийг Үндэсний дата төвд байршуулна.

2.3. Төрийн болон бусад байгууллага энэ журмын 2.1-д заасны дагуу бүрдүүлсэн мэдээллийн сангийн мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хариуцаж, мэдээллийг тогтоосон хугацаанд шинэчилж байна.

2.4. Мэдээллийн сан бүрдүүлэх, ашиглахад үүлэн тооцоолуур ашиглах тохиолдолд дэд бүтэц нь Үндэсний дата төвд байршина.

Гурав. Цахим хэлбэрээр мэдээлэл
солилцох, ашиглах

3.1. Улсын бүртгэлийн байгууллага төрийн болон бусад байгууллагатай цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцоход хуульд өөрөөр заагаагүй бол мэдээлэл солилцох системээр дамжуулна.

3.2. Улсын бүртгэлийн цахим хэлбэрээр үзүүлэх үйлчилгээг Үндэсний дата төвд байршуулсан улсын бүртгэлийн байгууллагын цахим үйлчилгээний системээр дамжуулан үзүүлнэ.

3.3. Энэ журмын 3.2-т заасан улсын бүртгэлийн цахим үйлчилгээний системд төрийн болон бусад байгууллага улсын бүртгэлийн байгууллагатай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр нэвтэрч, ашиглана.

Дөрөв. Мэдээлэл солилцох системд
холбогдох талуудын үүрэг

4.1. Улсын бүртгэлийн байгууллага дараахь үүрэгтэй:

4.1.1. Үндэсний дата төвд байршуулсан улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн мэдээллийг тогтмол шинэчлэх;

4.1.2. улсын бүртгэлийн цахим үйлчилгээний системийн ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах;

4.1.3. энэ журмын 2.2-т заасан мэдээллийг шинэчлэх, өөрчлөлт хийх тохиолдолд Үндэсний дата төвд урьдчилан мэдэгдэх;

4.1.4. цахим хэлбэрээр үйлчилгээ үзүүлэх ажилтан, албан тушаалтанд тоон гарын үсэг ашиглуулах;

4.1.5. улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн ангилал, кодчиллын тухай мэдээллийг Үндэсний дата төвд жилд нэг удаа хүргүүлэх;

4.1.6. энэ журмын 2.2-т заасан мэдээллийг төрийн болон бусад байгууллагатай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр ашиглуулах.

4.2. Тагнуулын байгууллага дараахь үүрэгтэй:

4.2.1. мэдээлэл солилцох системээр дамжих цахим мэдээллийн нууцлал, цахим мэдээлэл солилцох ажиллагааны нууцлал, аюулгүй байдлын нэгдсэн шаардлагыг тодорхойлж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

4.2.2. мэдээлэл солилцох системийн мэдээлэл авсан түүхчилсэн бичлэгт хандах, хяналт тавих;

4.2.3. мэдээлэл солилцох системд холбогдсон талуудад цахим мэдээлэл алдагдах, үрэгдэх эрсдэлийг илрүүлэх, таслан зогсоох, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх;

4.2.4. цахим мэдээллийн сан, системийн аюулгүй байдлын талаар энэ журмын 4.2.1-д заасан шаардлагын дагуу зааварчилгаа өгөх.

4.3. Үндэсний дата төв дараахь үүрэгтэй:

4.3.1. мэдээлэл солилцох системд холбогдох төрийн болон бусад байгууллагын техникийн нөхцөл, шаардлагыг тодорхойлох;

4.3.2. мэдээлэл солилцох системээс мэдээлэл авсан түүхчилсэн бичлэг хөтлөх, статистик мэдээ гаргах, холбогдох талуудыг мэдээллээр хангах;

4.3.3. мэдээлэл солилцох систем дэх төрийн байгууллагын цахим мэдээллийн нэр төрөл, тодорхойлолтыг мэдээлэх, түүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх, сурталчлах;

4.3.4. мэдээллийн сангийн мэдээллээс тухайн төрийн байгууллагын хуульд заасан бүрэн эрхэд хамаарах мэдээллийг ашиглуулах талаар гэрээ байгуулах;

4.3.5. энэ журмын 4.3.4-т заасан гэрээнд үйлчилгээний нэр, төрөл, тухайн үйлчилгээг ашиглах байгууллагын нэр, цахим үйлчилгээнд хандах зэрэглэл, эрх бүхий ажилтны үүрэг, мэдээллийн сан, системийн ашиглалт, үйлчилгээний аюулгүй байдал, тогтвортой ажиллагааны нөхцөл, шаардлагыг тусгах;

4.3.6. цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцох болон ашиглахад иргэн, эрх бүхий албан тушаалтан тоон гарын үсэг хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлэх;

4.3.7. цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцох, ашиглах талаар төрийн байгууллагад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх;

4.3.8. тус төвд байршуулсан мэдээлэл болон хуулбар мэдээллийн сангийн хадгалалт, хамгаалалт, аюулгүй байдлыг хариуцах;

4.3.9. мэдээлэл солилцох системийн хөгжүүлэлт, тогтвортой ажиллагааг хариуцан зохион байгуулах;

4.3.10. төрийн болон бусад байгууллага хооронд байгуулсан гэрээг үндэслэн мэдээлэл солилцооны системээс цахим мэдээллийг ашиглах боломжийг бүрдүүлэх.

4.4. Төрийн болон бусад байгууллага цахим хэлбэрээр мэдээлэл солилцох, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, ашиглах талаар дараахь үүрэгтэй:

4.4.1. мэдээллийн аюулгүй байдлын стандартын шаардлагыг хангах;

4.4.2. мэдээллийн систем нь энэ журмын 4.3.1-д заасны дагуу тодорхойлсон техникийн нөхцөл, шаардлагыг хангасан байх;

4.4.3. мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах талаарх дүрэм, журмыг мөрдөх;

4.4.4. мэдээллийн аюулгүй байдалд аудитыг хоёр жил тутамд, эрсдэлийн үнэлгээг жилд нэгээс доошгүй удаа, шаардлагатай тохиолдолд тухай бүр хийх;

4.4.5. Үндэсний дата төвд байршуулсан цахим мэдээллийн санг тогтмол шинэчилж, цахим архив үүсгэх;

4.4.6. үйлчилгээний цахим системийн ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах;

4.4.7. мэдээлэл солилцох системд байршуулсан цахим мэдээллийн санд шинэчлэлт, өөрчлөлт, үйлчилгээ хийх тохиолдолд Үндэсний дата төвд урьдчилан мэдэгдэх;

4.4.8. төрийн байгууллага мэдээлэл солилцох системд өөрийн цахим мэдээллийн санг байршуулж, түүний ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах;

4.4.9. цахим хэлбэрээр үзүүлсэн үйлчилгээний түүхчилсэн бичлэг хөтлөх, статистик мэдээ гаргах;

4.4.10. цахим хэлбэрээр үйлчилгээ үзүүлэх ажилтан, албан тушаалтан тоон гарын үсэг ашиглах;

4.4.11. мэдээллийн сангийн ангилал, кодчиллын тухай мэдээллийг Үндэсний дата төвд жилд нэг удаа хүргүүлэх.

Тав. Бусад зүйл

5.1. Хуульд зааснаас бусад тохиолдолд энэ журмын 1.3-т заасан мэдээллийн санг бүрдүүлэхгүй.

5.2. Мэдээлэл солилцох системээс өөр хэлбэр, арга хэрэгсэл ашиглан энэ журамд заасан мэдээлэл солилцохыг хориглоно.

5.3. Төрийн болон бусад байгууллагын ажилтан энэ журамд заасан цахим мэдээллийг албаны бус зориулалтаар ашиглах, хуулбарлах, бусдад дамжуулах, задруулахыг хориглоно.

Зургаа. Хариуцлага

6.1. Энэ журмыг зөрчсөн албан тушаалтанд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2019 оны 6 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 227

Улаанбаатар
хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 16.1-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, асаргааны тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” Засгийн газрын 2019 оны 1 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 27 дугаар тогтоолын 1 дэх заалтын “... асаргааны тэтгэмжийн хэмжээг сард 76,000 (далан зургаан мянган) төгрөгөөр ...” гэснийг “Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 13.2.4-д заасан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч байгаа иргэнд олгох асаргааны тэтгэмжийг сард 114,000 (нэг зуун арван дөрвөн мянган) төгрөгөөр, бусад асаргааны тэтгэмжийг сард 76,000 (далан зургаан мянган) төгрөгөөр” гэж өөрчилсүгэй.

2. Энэ тогтоолыг 2019 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД**

С.ЧИНЗОРИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2019 оны 9 дүгээр
сарын 20-ны өдөр

Дугаар 04

Улаанбаатар
хот

**Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж,
түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн
17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг
зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай**

Үндсэн хуулийн цэцийн
хуралдааны танхим 13.00 цаг.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн Н.Чинбат даргалж, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, Ш.Цогтоо /илтгэгч/, Д.Солонго, Б.Буяндэлгэр, Ш.Солонго нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Ц.Долгормааг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн Г.Галбаярын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Д.Баялагцэнгэл оролцов.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанаар Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан хэлэлцэв.

Нэг. Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн 4 дүгээр хорооны оршин суугч иргэн Г.Галбаяр Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж:

“Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэгт “Захиргааны хэм хэмжээний актыг хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон

захиргааны байгууллага батална.” гэж, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалтад “хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд захиргааны хэм хэмжээний актыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, Захиргааны ерөнхий хуульд заасан журмын дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлж, мөрдүүлэх;” гэж баг, хорооны Хурлын бүрэн эрхийг, мөн хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэгт “Хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд захиргааны хэм хэмжээний актыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, Захиргааны ерөнхий хуульд заасан журмын дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлж, мөрдүүлнэ.” гэж сум, дүүргийн Хурлын онцгой бүрэн эрхийг тус тус заасан нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын эрх хэмжээний асуудлыг дээд шатны байгууллага нь шийдвэрлэж үл болно. Хэрэв нутаг дэвсгэрийн амьдралын тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх талаар хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт тухайлан заагаагүй бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллага Үндсэн хуульд нийцүүлэн бие даан шийдвэрлэж болно.” гэж заасан байдаг бол дээрх хуулиудад хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд л захиргааны хэм хэмжээний акт гаргахаар заасан байна. Өөрөөр хэлбэл, Үндсэн хуульд тухайлан бие даан шийдвэрлэж болно гэснийг Захиргааны ерөнхий хуульд “тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд” гэж зааснаар нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын эрх хэмжээг хязгаарлаж Үндсэн хууль зөрчсөн гэж үзэж байна.

Иймд Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1.1 дэх заалтад “64.1 дэх хэсэгт Нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага хамаарахгүй.” гэсэн заалт оруулж, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсгийг хүчингүй болгож өгнө үү” гэсэн агуулга бүхий мэдээллийг ирүүлж;

“Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.” гэж заасны дагуу нутгийн өөрөө удирдах байгууллага захиргааны хэм хэмжээний актын нэгдсэн мэдээллийн санд Захиргааны ерөнхий хуулийн дагуу бүртгүүлэх нь зүйн хэрэг юм.

Улсын хэмжээнд хэм хэмжээний актыг хуулиар тусгайлан эрх олгосон захиргааны байгууллага гаргах нь Захиргааны ерөнхий хуульд заасны дагуу хэрэгжиж байна. Гэтэл нутаг дэвсгэрийн амьдралын тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх талаар хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт заагаагүй байхад нутгийн өөрөө удирдах байгууллага Үндсэн

хуульд нийцүүлэн бие даан шийдвэрлэхэд Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсгийн заалт нь хязгаарлалт болж байна. Жишээ нь хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт тусгаагүй асуудлаар нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас батлан гаргасан “Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт түргэн үйлчилгээний цэг ажиллуулахад дагаж мөрдөх журам”-ыг Захиргааны ерөнхий хуулийн 64.1 дэх хэсэгт зааснаар хуулиар тусгайлан эрх олгоогүй тул хүчингүй болгохоор дүгнэсэн байна. Энэ нь Үндсэн хуулиар нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад олгосон эрх хэмжээний асуудал юм.

Энэ журмыг бүртгэхгүй байгаа явдал нь хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын буруу биш. Захиргааны ерөнхий хуулийн дагуу ийнхүү бүртгэх боломжгүй нөхцөл байдал үүсээд байна. Одоогоор Түргэн үйлчилгээний цэг байрлуулах асуудал нь зөвхөн нийслэл Улаанбаатар хотод тулгарч байгаа асуудал бөгөөд бусад суурин газарт тулгараагүй асуудал юм.

Хэм хэмжээний актыг улсын хэмжээнийх, эсвэл тухайн нутаг дэвсгэрийнх гэж ангилж авч үзээгүйгээс Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг зөрчсөн нөхцөл байдлыг үүсгээд байна. Зөвхөн тухайн орон нутагт тохиолдох асуудлыг улсын хэмжээнд хэм хэмжээний акт тогтоох, тэр бүр улсын хэмжээнд хуульчлах боломжгүй байдаг тул Үндсэн хуульд энэ заалтыг оруулсан. Жишээ нь Зөвхөн Ховд аймгийн Булган суманд тохиолдох, тэд бие даан шийдвэрлэж болох асуудлыг хуулиар тусгайлан эрх олгоогүй гэх шалтгаанаар шийдвэрлэж чадахгүй байдалд хүрнэ.

Үүнээс гарах арга зам нь Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэгт нутгийн өөрөө удирдах байгууллага хамаарахгүй байх юм. Ингэснээр Захиргааны ерөнхий хуулийн дагуу хэм хэмжээний акт боловсруулах, хэлэлцэх, батлах, мөрдүүлэх ажиллагаа нь нэгдсэн нэг хяналт, бодлоготой, хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь өөр өөр байх боломжтой.

Иймд Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг нь Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг зөрчсөн талаар шийдвэр гаргаж өгнө үү.” гэсэн гомдлыг гаргасан байна.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Пүрэвдорж Үндсэн хуулийн цэцэг ирүүлсэн харуу тайлбартаа:

“1. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “бүрэн эрхт”, Хоёрдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “нэгдмэл

улс"-ынх нь хувьд, Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, мөн зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1, 2, 7, 8, 12 дахь заалтад заасан Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрх, Үндсэн хуулийн Гучин наймдугаар зүйлд заасан Засгийн газрын үндсэн бүрэн эрхийн дагуу хууль тогтоомжийн нэг тогтолцоо, Засгийн газрын нэг бодлоготой байлгахад чиглэсэн зохицуулалтын дагуу Захиргааны ерөнхий хуулийг Улсын Их Хурал 2015 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдөр батлан гаргасан.

Захиргааны ерөнхий хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт энэ хуулийн зорилго нь нийтийн эрх зүйн хүрээнд гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэн захиргааны байгууллагаас захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээний акт гаргах, захиргааны гэрээ байгуулах замаар иргэн, хуулийн этгээдтэй харилцах үйл ажиллагааны эрх зүйн суурь зохицуулалтыг бүрдүүлэхэд оршино гэж хуулийн зорилгыг тодорхойлсон ба уг хуулиар захиргааны үйл ажиллагаа нийтлэг нэг зохицуулалтад орж, захиргааны хэргийн шүүх эрх зүйн маргааныг хянан шийдвэрлэхэд баримтлах эрх зүйн үндэслэл буй болж, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд ерөнхий үйл ажиллагааг стандартчилан зохицуулах, хүний эрх, эрх чөлөө, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх боломжийг бий болгосон.

Захиргааны ерөнхий хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэг, Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1 дэх заалтад захиргааны байгууллагыг тодорхойлсон бөгөөд нийтийн ашиг сонирхлыг илэрхийлэн засагласан шийдвэр гаргадаг, төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлдэг төв, орон нутгийн бүх байгууллага, түүнчлэн Засгийн газрын байгууллагын зарим үүргийг төлөөлөн гүйцэтгэдэг, мөн хууль болон нийтийн эрх зүйн гэрээний үндсэн дээр бусдыг захирамжилсан шийдвэр гаргаж, нийтлэг үйлчилгээ үзүүлдэг, нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага зэрэг нийтийн эрх зүйн субъект болох байгууллагыг хамруулан ойлгоно. Өөрөөр хэлбэл, захиргааны байгууллага бол нийтийн эрх зүйн харилцаанд оролцохдоо нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан “Ардчилсан ёс, ... хууль дээдлэх зарчим”, Гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан “... засгийн бүх эрх ард түмний мэдэлд байна. Монголын ард түмэн төрийн үйл хэрэгт шууд оролцож, мөн сонгож байгуулсан төрийн эрх барих төлөөлөгчдийн байгууллагаараа уламжлан энэхүү эрхээ эдэлнэ”, Хорьдугаар зүйлд заасан “Монгол Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд хууль тогтоох эрх мэдлийг гагцхүү Улсын Их Хуралд хадгална” гэсэн үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн заалтуудаас үзвэл хууль тогтоох эрх мэдлийг Улсын Их Хурал хэрэгжүүлэх ба Улсын Их Хурлаас хуульд тухайлан захиргааны хэм хэмжээний акт

батлах эрх олгосон тохиолдолд л захиргааны байгууллагаас энэхүү эрхийг хэрэгжүүлэх боломжтой. Захиргааны байгууллага нь өөрөө нийтийн ашиг сонирхлыг илэрхийлэн захирамжилсан шийдвэр гаргадаг нийтийн эрх зүйн этгээдийн хувьд захиргааны хэм хэмжээний акт гаргахын тулд энэхүү эрхийг хуулиар шилжүүлэн авсан байх зайлшгүй шаардлагатай.

2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт нутгийн өөрөө удирдах байгууллага тухайн нутаг дэвсгэрийн хэмжээний эдийн засаг, нийгмийн амьдралын асуудлыг бие дааж шийдвэрлэхийн хамт улс, дээд шатны нэгжийн чанартай асуудлыг шийдвэрлэхэд хүн амыг зохион байгуулж оролцуулах талаар тодорхойлж өгсөн байгаа нь “хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрт нийцээгүй” шийдвэр гаргах эрхтэй тухай бус харин ч хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд зохион байгуулах үүргийг хүлээсэн байна. Мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийн хоёрдугаар өгүүлбэрт “Хэрэв нутаг дэвсгэрийн амьдралын тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх талаар хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт тухайлан заагаагүй бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллага Үндсэн хуульд нийцүүлэн бие даан шийдвэрлэж болно” гэж хууль тогтоомж болон Засгийн газрын шийдвэрээс гадуур байх эрх мэдлийг тусгайлан тодорхойлсон хэдий ч дээрх заалтаас үзвэл нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад хууль тогтоомж болон Засгийн газрын шийдвэрийг зөрчсөн шийдвэр гаргах эрх мэдэл олгогдоогүй байх бөгөөд энэ асуудлыг хянан шалгаж шийдэх эрх мэдэл нь Улсын Их Хуралд Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн зохих хэсгүүдээр олгогдсон байна.

Өөрөөр хэлбэл, нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллага нь нутаг дэвсгэрийнхээ дотоод асуудлыг шийдвэрлэх эрхтэй хэдий ч үүнийг хуулиар хязгаарлаж болох талаар Үндсэн хуулиар хуульчилсан байна.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 3 дугаар бүлэгт нутгийн өөрөө удирдах байгууллага буюу Хурал, тэргүүлэгчид, Хурлын дарга, тэдгээрийн бүрэн эрхийн хүрээнд шийдвэрлэх асуудлуудыг нарийвчлан зааж өгсний зэрэгцээ эрх үүргээ хэрэгжүүлэхдээ гаргасан шийдвэр нь Монгол Улсын хууль тогтоомж, түүнд нийцүүлэн гаргасан Монгол Улсын Засгийн газрын шийдвэрт харшлахгүй байх учиртайг мөн адил хуульчилсан.

Иймээс Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг зөрчөөгүй гэж үзэж байна.” гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Монгол Улсын Үндсэн хуулиар баталгаажсан төрийн эрх мэдэл хуваарилах онолын дагуу зөвхөн хууль тогтоогч хууль тогтоох эрхтэй боловч уг эрх мэдлийн зарим хэсгийг шилжүүлсний үндсэн дээр эрх олгосон этгээд нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээний акт батлах боломжтой болдог. Энэ нь захиргааны эрх зүйд хүлээн зөвшөөрөгдсөн бөгөөд нийтлэг тогтсон ойлголт юм.

Эрх зүйн онолын үүднээс авч үзвэл хууль тогтоогчоос захиргааны байгууллагад хуулиар тусгайлан эрх олгосны үндсэн дээр батлан гаргасан хэм хэмжээний актууд хууль зүйн хүчин чадалтай байдаг. Иймд захиргааны хэм хэмжээний актын үндсэн гол онцлог нь түүнийг батлах эрхийг хуулиар тусгайлан олгосон байх явдал юм. Энэхүү онол, үзэл баримтлалын хүрээнд хууль тогтоогч Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсгийн зохицуулалтыг хуульчилсан байна.

2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт хэрэв нутаг дэвсгэрийн амьдралын тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх талаар хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт тухайлан заагаагүй бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллага Үндсэн хуульд нийцүүлэн бие даан шийдвэрлэж болохоор заасан. Энэхүү заалт нь нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээний асуудлыг шийдвэрлэж, тухайн нутаг дэвсгэртээ үйлчлэх холбогдох шийдвэрийг гаргах эрх, боломжийг Үндсэн хуулийн хүрээнд олгосон зохицуулалт юм.

Иймд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсгийн зохицуулалт нь нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын тодорхой бүрэн эрхийг тогтоосон Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг шууд зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлгүй байна.

Үндсэн хуулийн нутгийн өөрөө удирдах институтын талаарх үзэл баримтлалтай нь уялдуулан Захиргааны ерөнхий хуульд тусгайлсан зохицуулалтыг тодорхой тусгаагүй байгаа нь энэ зохицуулалтын талаар маргах нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

3. Иргэн Г.Галбаяр нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцэд анх гаргасан мэдээлэлдээ Захиргааны ерөнхий хуулийн 64 дүгээр зүйлийн 64.1 дэх хэсгийн зохицуулалт Үндсэн хуулийг зөрчсөн талаар бус харин түүнийг боловсронгуй болгох асуудлаар шаардлагаа тодорхойлсон байх тул Үндсэн хуулийн цэцийн энэхүү хуралдаанаар уг асуудлаар дүгнэлт гаргах үндэслэлгүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйл, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг тус тус удирдлага болгон

**МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС
ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:**

1. Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9 дэх заалтад “хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд захиргааны хэм хэмжээний актыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, Захиргааны ерөнхий хуульд заасан журмын дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлж, мөрдүүлэх;”, мөн хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэгт “Хуулиар тусгайлан эрх олгогдсон тохиолдолд захиргааны хэм хэмжээний актыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн баталж, Захиргааны ерөнхий хуульд заасан журмын дагуу улсын бүртгэлд бүртгүүлж, мөрдүүлнэ.” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран хоёрдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын эрх хэмжээний асуудлыг дээд шатны байгууллага нь шийдвэрлэж үл болно. Хэрэв нутаг дэвсгэрийн амьдралын тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх талаар хууль, төрийн зохих дээд байгууллагын шийдвэрт тухайлан заагаагүй бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллага Үндсэн хуульд нийцүүлэн бие даан шийдвэрлэж болно.” гэснийг зөрчөөгүй байна.

2. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хурлын дараагийн чуулганы хуралдаан эхэлсэн өдрөөс хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Н.ЧИНБАТ

ГИШҮҮН

**Ш.ЦОГТОО
Д.СОЛОНГО
Б.БУЯНДЭЛГЭР
Ш.СОЛОНГО**

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 1.75

Индекс: 200003